

قوناخی دواي كشانهوهي سهدر له پهرله مان

16-06-2022

نووسه ره كان

د. ياسين ته ها

كورته : پيشهاته كانى بهردهم چوارچيوه ي هاوئاههنگي له دواي كشانهوهي رهوتى سهدر له پهرله مانى عئراق

سەرئەنجام سەدر ھەپەشەكەي بىردەسەر و تارادەپەك بەشپەيەكى چاوەروانەكراو لە پەرلەمان كەشايەو، ئەمەش لە يەكەك واتاكانيدا ھەستەنە لە دەرەوھەي بارگراڤيەكەنى ھەلگرتنى بەرپرسيارى قەيرانى سىياسى و ھوكومى كە پاش ھەشت مانگ لە مەملەتتى سەخت گەيشتووتە بنبەست. بەشپەك لە ھۆكارەكانى كەشەوھەكەي سەدر كەسپتپەيە و بەشپەكى تىرىشى دەرھاوپشتەي ديدگاي خويەتى بۆ بەرەنگارىبوونەوھەي رەكابەرە شيعەكانى، بەلام ئەمە لاسەنگيەكەي گەورەي لە پروسەي سىياسيدا دروستكردووە و لە پاش ئىوارەي 12-ى ھوزەيرانى 2022-و ئەوئەندەي چارەنووسى عىراق بووتە جىگەي پىرسىار ئەوئەندە باسەكە لەسەر سەدر و لىستەكەي نىيە.

لە پاش بىرپارەكەي سەدر، گەورەترين لىستى براوھەي پەرلەمان 73 كورسى كە نوپەنرەيەتى 885 ھەزار دەنگى عەقيدەي شيعە دەكەن، بىرپارە لە جىگەي ئەوانىشتا ئەو لىستەكەي كە پىيان دەگوترا "دۆراو" دەست بەكاربەن، ئەمەش ناھەسەنگيەكە لە شەرعەيتى پەرلەماندا دروستدەكات، بەتايبەت لەسەر ئاستە شيعيەكەي و "شيعەي سىياسى" كە رەنگە زۆرينە لەناو پەرلەماندا لە دەست بەدەن و ئەمەش لە پاش 2005 رووينەداو و بى پىشپەيە.

لە كەشەوھەكەيدا، سەدر ھەردوو ھاوھەيماڤەكەي كە پارتى و سىيادەي سوننەن، لە ھەنگاوەكانيان بۆ قوناخى داھاتوو ئازاد كرد، بەلام ئەو دوولايەنە ئىستا بەگوتەي "يارى ژمارەكان"ى پەرلەمان دەوروبەري 98 كورسى ماونەتەو. چوارچۆھەي ھاوئەھەنگى شيعى كە خويان دەوروبەري 120 كورسين و بە عەزەمى سوننە و يەكەيتى و ھاوھەيماڤەكانى دىكەيانەو دەگەنە 178 پەرلەمانتار. زياتر لە 50 پەرلەمانتارى سەربەخۆيان ئۆپوزىسيۆن و نوپەنرەي پىكەھەتەكانى ھەن، كە ئەمەش بە ماناي لاسەنگ بوونى تاي تەرازووەكەيە نەك تەنيا لەپووي چەندايەتى بەلگە لەپووي چۆنپەتەيشەو. چونكە ھاوھەيماڤە سىقۆلى خۆي بە نوپەنەري "میانرەو عىراقى" و "كرانەو بەپووي دەوروبەر" دەزانى بەرامبەر بەرەي "گروپە چەكدارەكان" كە "چوارچۆھەي ھاوئەھەنگى" نوپەنرەيەتپيان دەكات و ھەموو رىگەكانىشيان دەچىتەو سەر تاران.

لە ئىستاو پىرسىارىكى سەرەكى دىت و دەچىت كە ئەگەر "گروپەكان" بنبە خاوەن خاوى پىكەھىنانى ھوكومەتى نوو و ئەگەر لە ئامادەنەبوونى سەدر و لە سەردەمى بىدەنگى مەرجەعەيتى سىستانيدا و مالىكى بىتەو بە دەمپراستى سىياسى ئەو ھوكومەتەيان دروستكەري، ئايا پەيوەنديە سىياسى و دىبلۆماسى و ئابوورىيەكانى عىراق لەگەل وڵاتانى عەرەبى و كەنداو و ئەوروپا و ئەمريكا چى بە سەر دىت؟

سەدر پاساوى كەسپىتى و عاتفى و ئەخلاقى و رەنگە سىياسىشى ھەبوو بىت بۆ كەشەو، ھەنگاوەشى ھىندەي بە ئامانجى گەرانەوھەكەي بەھىزترە لە جاران، ئەوئەندە رازىبوون نىيە بە شكست و ملدان بۆ لەمپەرەكانى "چوارچۆھەي شيعى". سوننەكان و پارتى كە ھاوھەيماڤە سەدرن، دەلێن "رێژ لە بىرپارەكەي سەدر دەگرن" كە ھىمايە بۆ ئەوھى وەك ئەو ئاكشپەتەو، بەلام ھەردوولايان لەبەردەم ھاوگىشەپەكى نويدا دەبن، ھەلبوسى پىگەكەي لەق بوو، چونكە سەرۆكى پەرلەمان بەدەست زۆرينەي نوپى پەرلەمانە! سەبارەت بە پارتىش ھەشت مانگ تۆمەتباركردن بە پەيوەندى لەگەل ئىسرائىل و ھىرشى درۆن و مووشەكبەران، لىناگەپت كە بە ئاسانى لەگەل بەرەي "گروپەكان" پەيوەست بىت، جگە لەوھش بىرپارى دادگاي فیدرالىي لەبارەي نەوتى ھەريمى كوردستانى بەسەردا ھاتووە كە ئاسۆي گەيشتن بە رىكەوتن لىتەر دەكات، ئەم پىدراوانەش ئامازەن لەوھى پىكرەندەوھى بۆشايى سەدر و دروستكردنى رەوش و بارودۆخى نوو لانىكەم كات و دانوستانى زۆرتى پىويستە لەوھى كە ھەلبوسى لە كۆنگرە رۆژنامەفانيەكەي عەمماندا كە ويستى ئاسان وىناي بكات.

لە مەوداي ناوھەستيشدا ئامرازەكانى گەرانەوھەي سەدر روونن كە سەرۆكارى كردنى ئۆپوزىسيۆنى جەماوھەري و گەرانەوھەي بۆ گۆرەپان و خۆپىشاندان، بەتايبەت كە بەرەو مانگى تەممووز دەچىن لەگەل ئەمەشدا بە ئەگەري زۆر سەدر بالى رادەخات بۆ ھەر بزووتەوھەكەي دىكەي ئارازى و ھەندىك لە پاشماو پەرتەوازە بى كەسەكانى تشرىن كە ئىستا ئەوانەي بەناوى نوپەنرەيەتى ئەوانەو سەركەوتوون لە پەرلەمان لە شەرىكى سەختى كورسى و يەكتر تۆمەتباركردنان، بەم پىپەش دوور نىيە ھاوینىكى گەرم و گرژى زۆر لە بەر دەرگاي عىراقدا بىت كە بارگراڤيە زۆرەكەي لەسەرشانى شيعەپە كە لەسەر ھەمان تاس و ھەمامى پىشوو "ھوكومەتى سازان" دروست دەكەن. زۆر لەو چارەسەرە بەردەستەنەشى لە ئاسودان بۆ چارەسەري كەشەوھەي سەدر، دەچنەو سەدر دووبارەكردنەوھەي ھەلبازردن، بەلام ئەوھش بىزارەپەكى ھەروا ئاسان نىيە، لەبەر ئەگەري دووبارەبوونەوھەي ھەمان ئەنجامى ئىستا ياخود بەرفراوانترىبوونى رووبەري باپكۆت. ئەمەش دەرگە بۆ چارەسەرەكانى دەرەوھەي سەدوو كە ھەكەتەو كە گرژى چەكدارى و خۆپىشاندانى جەماوھەري و دووبارەكردنەوھەي دۆخىكى ھاوشپەيە تشرىنە كە شەرعەيتى كۆمارى پاش 2003 بخاتە ژىر ھەپەشە و مەترسى و ئەوكات ئەگەرەكانى گۆرپىن و چارەسەري كۆپىر و بەپەلە زياتر دەبن.